

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi määräaikaista maatalouden ja vesiviljelyn kustannuksista

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki määräaikaista maatalouden ja vesiviljelyn kustannuksista. Lain perusteella maksettaisiin kustannustukia, joilla osittain kompensoitaisiin lannoitteiden ja sähkön hinnannoususta aiheutuvaa tuotantokustannusten nousua maataloudessa ja vesiviljelyssä. Tuottajahintojen nousu on vain osittain kattanut tuotantokustannusten nousua. Kustannustuet osaltaan varmistaisivat kotimaisen tuotannon jatkumista ja huoltovarmuuden säilymistä tilanteessa, jossa tuotannon kannattavuus ja toiminnanharjoittajien maksuvalmius ovat heikentyneet.

Sähkön ja lannoitteiden kustannustukia voitaisiin myöntää komission valtiontuen tilapäisistä Ukraina-kriisipuitteista annetun tiedonannon ja Euroopan komissiolle tehtävän erillisen ilmoituksen mukaisina valtiontukina. Kustannustukea maksettaisiin maataloudessa ja vesiviljelyssä käytetylle sähköenergialle enintään 50 000 euroa tuensaajaa kohden ja avomaan maatalous- ja puutarhakasvien viljelyssä käytettäville lannoitteille enintään 35 000 euroa tuensaajaa kohden. Tukea myönnettäessä olisi lisäksi otettava huomioon valtiontuen tilapäisiin Ukraina-kriisipuitteisiin liittyvät tuen myöntämisen rajoitteet, kuten tuen enimmäismäärä tuensaajaa kohden. Tukea voitaisiin myöntää maataloudelle enintään 250 000 euroa tuensaajaa kohden ja kalataloudelle enintään 300 000 euroa tuensaajaa kohden. Yhteenlaskettua 2 miljoonan euron enimmäismäärää laskettaessa otettaisiin huomioon kaikki yksittäisen yrityksen ja sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yritysten saamat tuet, jotka on myönnetty komission väliaikaisten Ukraina-kriisipuitteiden mukaisen valtiontukipäätöksen nojalla.

Valtiokonttori toimisi valtionapuviranomaisena.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 31.12.2023 saakka.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Komission tiedonanto 2022/C 426/01	3
1.3 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Maatalous	4
2.2 Vesiviljely	6
2.3 Kevään 2022 huoltovarmuutta varmistavat ja vihreää siirtymää edistävät toimenpiteet.....	6
2.4 Tuen valmistelun lähtökohdat	6
2.5 Ahvenanmaan maakunnan asema ja suhde Ahvenanmaan itsehallintolakiin	9
3 Tavoitteet	9
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	10
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	10
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	12
5 Lausuntopalaute	15
6 Säännöskohtaiset perustelut.....	16
7 Voimaantulo	21
8 Suhde muihin esityksiin.....	21
8.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	21
8.2 Suhde talousarvioesitykseen	22
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	22
9.1 Yhdenvertaisuus	22
9.2 Henkilötietojen suoja	23
LAKIEHDOTUS	25
Laki määräaikaista maatalouden ja vesiviljelyn kustannuksista	25

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Ehdotettujen kustannustukien tarkoituksena on tukea maatalouden alkutuotantoa ja vesiviljelyä ammattimaisesti harjoittavia toimijoita, joiden tuotannon jatkamisen taloudelliset edellytykset ovat heikentyneet Venäjän sotilaallisesta hyökkäyksestä Ukrainaan ja/tai asetetuista talouspakotteista johtuen. Vaikutukset näkyvät erityisesti tuotantopanosten ja niiden raaka-aineiden korkeana hintana. Tuottajahintojen nousu on kompensoinut vain osan tuotantokustannusten noususta, mistä johtuen tuotannon kannattavuus ja yritysten maksuvalmius ovat heikentyneet.

1.2 Komission tiedonanto 2022/C 426/01

Komission tiedonannon 2022/C 426/01 valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisipuitteet talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen, jäljempänä *Ukraina-kriisipuitteet*, mukaan valtiontuki on perusteltua erityisesti silloin, kun kyseessä on sellaisten yritysten likviditeettivajeen korjaaminen, joihin Venäjän Ukrainaan kohdistaman sotilaallisen hyökkäyksen, EU:n tai sen kansainvälisten kumppaneiden asettamien pakotteiden ja esimerkiksi Venäjän toteuttamien taloudellisten vastatoimenpiteiden aiheuttama talouden vakava häiriö vaikuttaa suoraan tai välillisesti, ja tällainen valtiontuki voidaan rajoitetun ajan katsoa SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan b alakohdan nojalla sisämarkkinoille soveltuvaksi. Jäsenvaltioiden on osoitettava, että komissiolle tämän tiedonannon mukaisesti ilmoitetut ja sen soveltamisalaan kuuluvat valtiontukitoimenpiteet ovat tarpeellisia, asianmukaisia ja oikeasuhteisia asianomaisen jäsenvaltion taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseksi ja että kaikki tässä tiedonannossa asetetut vaatimukset täyttyvät. Tukea myönnettäessä olisi otettava huomioon valtiontuen tilapäisiin Ukraina-kriisipuitteisiin liittyvät tuen myöntämisen rajoitteet, kuten tuen enimmäismäärä tuensaajaa kohden. Tukea voitaisiin myöntää maataloudelle enintään 250 000 euroa tuensaajaa kohden ja kalataloudelle enintään 300 000 euroa tuensaajaa kohden. Yhteenlaskettua 2 miljoonan euron enimmäismäärää laskettaessa otettaisiin huomioon kaikki yksittäisen yrityksen ja sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yritysten saamat tuet, jotka on myönnetty komission väliaikaisten Ukraina-kriisipuitteiden mukaisen valtiontukipäätöksen nojalla.

Kun jäsenvaltiot myöntävät samalle tuensaajalle lainoja tai takauksia sekä koronaviruspandemiaa koskevien tilapäisten puitteiden, että tämän tiedonannon nojalla ja kun lainan pääoman kokonaismäärä lasketaan tuensaajan itse ilmoittamien likviditeettitarpeiden perusteella, jäsenvaltioiden on varmistettava, että kyseiset likviditeettitarpeet katetaan tuella vain yhden kerran (SEUT 107 art. 2 b alak.). Tuki on myönnettävä 31.12.2023 mennessä.

Maatalouden alkutuotannon tuki ei saa olla sidottu markkinoille saatettavan tuotteen hintaan tai määrään. Kalatalouden tuki ei saa olla Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen kalastus- ja vesiviljelyalalla annetun komission asetuksen (EU) N:o 717/2014 1 artiklan 1 kohdan (a–k) alakohdassa listattua tukea.

Ehdotetut kustannustuet ovat Ukraina-kriisipuitteiden kohdan 2.1 mukainen toimenpide. Tukien käyttöönotto edellyttää Euroopan komissiolle tehtävää notifikaatiota ja komission hyväksyntää ennen tukien toimeenpanoa. Linkki Ukraina-kriisipuitteet asiakirjaan: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2022-10/C_2022_7945_1_EN_ACT_part1_v5.pdf

1.3 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä. Valtiokonttori on osallistunut esityksen valmisteluun. Luonnoksesta on järjestetty lausuntokierros 10.1-17.1.2023. Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut avoimesti nähtävissä tunnisteella MMM002:00/2023 julkisessa valtioneuvoston hankeikkunassa ja kaikki halukkaat tahot ovat voineet antaa asiassa lausuntonsa. Erikseen lausuntoja on pyydetty seuraavilta tahoilta: Oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö, Valtiokonttori, luonnonvarakeskus, Ruokavirasto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f., Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Kauppapuutarhaliitto ry ja Pellervon taloustutkimus PTT ry. Lisäksi lausunnon ovat antaneet Verohallinto, Suomen Vuohiyhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Luomuliitto ry, Valio Oy, Animalia ry, Pohjanmaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus, SEY Suomen eläinsuojelu ry, Elintarviketeollisuusliitto ry, Varsinais-Suomen liitto, Suomen Turkiseläinten Kasvattajain liitto ry, MTK- Etelä-Pohjanmaa ry ja kaksi yksityishenkilöä. Lausuntoaika on asian kiireellisyys vuoksi ollut tavanomaista lyhyempi.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM002:00/2023>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Maatalous

Maatalouden vaikeutuneen tilanteen taustalla ovat maataloustuotannon pitkään jatkunut heikko kannattavuus, vuoden 2021 kasvukauden heikko sato sekä globaalien ruoka- ja panosmarkkinoiden muutos, jonka seurauksena hinnat ovat nousseet vuoden 2021 syksystä lähtien. Tuottajahinnat reagoivat pitkällä viiveellä tuotantokustannusten nousuun, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta ja maatilojen maksuvalmiutta.

Vaikka monessa tuotteessa tuottajahinta on jo noussut, se on tapahtunut pitkällä viiveellä, jolloin tiloilla on jo takanaan heikon hintasuhteen tuotantopakso, joka alkoi vuoden 2021 syksyllä. Tuotannon jatkuvuus vaarantuu kannattavuuden heikentyessä ja tuotannon muuttuessa jopa tappiolliseksi. Maataloustuotannossa tapahtuvilla muutoksilla on kerrannaisvaikutuksia koko elintarvikeketjussa.

Syksyllä 2022 maakaasun saatavuus ja hintataso EU:ssa johtivat siihen, että typpilannoitteiden valmistukseen käytettävää ammoniakkaa ei ollut kannattavaa valmistaa EU:n alueella ja lannoitteiden valmistuksessa jouduttiin turvautumaan ammoniakin tuontiin. Tämän johdosta EU:n lannoiteteollisuus joutui tekemään hankintapäätökset ja siihen liittyvät tuotantopäätökset raaka-aine-eräkohtaisesti, mikä johti myynnin katkoksiin. Tammikuussa 2023 näyttäisi siltä, että EU-alueen maakaasun saatavuus on talveksi 2023 turvattu kaikkiin käyttötarkoituksiin. Samalla maakaasun hinta on alentunut syksyn huippuhinnoista. Tästä syystä myös typpilannoitteiden hinnat ovat alentuneet ja tuotanto EU:n alueella jatkuu.

Kasvukauden 2023 lannoitteista osa on vielä hankkimatta sekä kasvinviljely- että kotieläintiloille. Epävarmuus lannoitemarkkinoiden kehityksestä tulevana kuukausina on suurta. Lannoitteiden perusvalikoiman tarjontamäärän arvioidaan Suomen markkinoilla riittävän myös kasvukaudeksi 2023, koska lannoitevalmistuksen raaka-aineille on löydetty vaihtoehtoisia hankintakanavia ja tuontimaita. Ongelmana on ennen kaikkea edelleen historiallisen korkea hintataso, ja ostojen ajoitus on viljelijöille hyvin haastavaa. Vaikka vuoden alussa hintataso on alentunut jonkin verran, on se silti yli kaksinkertainen energiakriisiä edeltävään hintatasoon verrattuna.

Kasvinviljelytilojen kasvukautta 2023 koskevat viljelypää tökset ja lannoite- ja muut panoshankinnat ovat tarpeen tehdä maksuvalmiuden sen mahdollistaessa viimeistään alkuvuodesta 2023, jolloin ei vielä ole tietoa syksyn 2023 tuottajahinnoista. Kasvinviljelyyn aina liittyvään merkittävään sää- ja tuotantorisktiin saatetaan hyvin kalliiden panosten vuoksi varautua esimerkiksi vähentämällä kaikkein sääherkimpien erikoiskasvien, kuten valkuais- ja öljykasvit, sokerijuurikas ja avomaanvihannekset, viljelyalaa.

Maatalouden ja vesiviljelyn yhteenlaskettu sähkönkulutus vuonna 2021 oli noin 1 600 gigawattituntia, josta kasvihuonetuotannon osuus on reilut 600 gigawattituntia. Sähkökustannusten keskimääräinen osuus kasvihuoneyritysten tuotantokustannuksista vuonna 2021 oli lähes 17 prosenttia. Sähköä kuluu erityisesti kasvihuoneiden valotukseen talven lyhyen valoisan ajan vuoksi. Kasvihuoneiden lämmityksessä sähkön merkitys on pieni. Maataloudessa sähkön osuus oli keskimäärin 2,6 prosenttia tuotantokustannuksista.

Vuoden 2021 sähkön keskihinnan (7 senttiä kilowattitunnilta) perusteella arvioituna maatalouden sähkökustannukset olivat noin 113 miljoonaa euroa (ilman siirtomaksua). Sähkön keskihinta vuonna 2022 oli yli kaksinkertainen vuoden 2021 hintoihin. Vuoden 2022 arvioidut kokonaiskustannukset olisivat noin 248 miljoonaa euroa, jolloin laskennallinen kustannusnousu alkutuotannossa olisi noin 135 miljoonaa euroa. Kustannuksessa ei ole otettu huomioon sähkön energiaveron palautusta, joka 2021 oli 18 miljoonaa euroa. Ammattimaisessa kasvihuoneviljelyssä sekä ammattimaisessa vesiviljelyssä voidaan käyttää veroluokan II sähköä, joka on EU-säädösten sallima alin verokanta. Muun maa- ja puutarhatalouden yritykset voivat hakea energiaveron palautusta sähköverosta. Näin palautuksen jälkeen sähköveron maksettu määrä alenee samalle tasolle kuin veroluokan II sähköllä.

Sähköenergian futuurihintojen¹ perusteella voidaan arvioida sähkönhinnan keskiarvoksi kaudelle 1.10.2022–31.3.2023 noin 23 senttiä kilowattitunnilta. Arvio pohjautuu toteutuneisiin kuukausihintoihin vuoden 2022 puolella sekä ensimmäisen vuosineljänneksen johdannaishintaan joulukuun lopussa. Jos oletetaan, että sähkönkäyttö säilyy vuoden 2021 tasolla, niin hintojen nousu aiheuttaa laskennallisesti noin 130 miljoonan euron kustannusnousun alkutuotannolle suunnitellun tukikauden aikana. Arvioiden mukaan jopa puolella ammattimaisista maatalouden harjoittajista olisi kiinteähintainen sopimus voimassa vähintään esitetyn tukikauden (1.10.2022–31.3.2023) loppuun saakka. Lopuilla yrityksistä olisi käytössä pörssisähkö, toistaiseksi voimassa olevat sähkösopimukset tai muu sopimus. Sähkökustannuksen nousun vaikutuksen arviointi suunnitellun tukikauden osalta on haastavaa, koska se riippuu voimakkaasti talvella 2022–2023 toteutuvasta sähköenergian hinnasta sekä kiinteähintaisten sähkösopimusten osuudesta.

Sähköenergian kustannusten tukeminen voi teoreettisesti lisätä sähkön kysyntää ja siten nostaa muiden käyttäjien sähkönhintaa. Tulevaan sähkönkulutukseen kohdistuva tuki tekee sähkön kuluttamisesta edullisempaa, ja voi lisätä sen kysyntää verrattuna tilanteeseen, jossa tukea ei olisi. Sähkön tukku markkinatietojen perusteella tehtyjen simulaatioiden perusteella maatalouden harjoittajien sähkötuki nostaisi muiden sähkön ostajien kustannuksia noin 20–50 prosenttia maatalouden sähkötuen kustannuksista. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi, että jos maatalouden harjoittajien tulevan talven sähkönkulutuksen perusteella maksettaisiin tukea 50 miljoonaa euroa, niin muiden sähkön ostajien kustannukset nousisivat laskennallisesti 10–25 miljoonaa euroa.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että sähkötuki perustuisi aikaisempaan sähkönkulutukseen, jolloin sen vaikutus muihin sähkönkäyttäjiin jäisi todennäköisesti hyvin pieneksi. Tämä pieni vaikutus

¹ Sähkön futuurihinta on hinta, jolla tukkusähkön myyjät ja ostajat sopivat käyvänsä sähköstä kauppaa

johtuisi siitä, että maatalouden harjoittajille on yhtä kannattavaa vähentää sähkön käyttöään kuin ilman tukea, eli maatalouden sähkökysyntä ei kasvaisi juurikaan tuen seurauksena.

2.2 Vesiviljely

Alkutuotannon toimijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi sähkötuen piiriin ehdotetaan kuuluvaksi myös ammattimainen vesiviljely. Sähkökustannusten osuus vesiviljely-yrityksissä vaihtelee voimakkaasti. Vesiviljelyssä energiaintensiivisiä tuotantomuotoja ovat kiertovesikasvatus ja poikaskasvatus, joissa energiaa käytetään veden lämmittämiseen ja kierrättämiseen. Kiertovesilaitoksissa sähkön osuus tuotantokustannuksista on ollut ennen sähkönhinnan nousua noin 15 prosenttia ja poikaskasvatuksessa noin 4–5 prosenttia. Kannattavuusongelmat poikaskasvatuksessa heijastuisivat suoraan ruokakalatutontoon, mikäli kotimaista tautivapaata poikasmateriaalia ei olisi saatavilla jatkokasvatukseen vuonna 2023. Vähän vesistöjä kuormittavaan kalan kiertovesikasvatukseen on tehty viime vuosina mittavia investointeja.

Arvion mukaan vesiviljely-yritysten vuosittainen sähkönkulutus oli vuonna 2021 noin 30–35 gigawattituntia. Sähkötuen arvioidaan kohdentuvan vesiviljelyssä poikastuotantoa tai kiertovesikasvatusta harjoittaviin yrityksiin, joissa sähkökustannukset muodostavat merkittävän osan yritysten tuotantokustannuksista. Tukea ei arvioida kohdentuvan perinteiseen ruokakalankasvatukseen merialueella tai luonnonravintolammikkokasvatukseen.

Vesiviljelyn kannattavuus on vaihdellut voimakkaasti johtuen luonnonolosuhteista ja lohen maailmanmarkkinahinnoista. Vuonna 2020 perinteisellä verkkokassiteknikalla toimivien laitojen toiminta oli kannattavaa kuten myös poikaslaitosten. Sen sijaan kiertovesilaitosten keskimääräinen kannattavuus oli voimakkaasti negatiivinen. Suurten, vasta toimintansa aloittaneiden laitosten vaikutus tuloksessa korostuu rakennusvaiheen ja toiminnan ylös ajoon liittyvien kehitysvaiheiden vuoksi. Pitkään toiminnassa olleiden keskikokoisten kiertovesilaitosten kannattavuus on heikkoa, mutta laitokset ovat saavuttaneet positiivisen kannattavuuden tason.

Muita elintarvikkeita voimakkaampi hinnannousu on vähentänyt kalatuotteiden kysyntää ja kalankulutuksen ennakoitua vähentyvän selkeästi vuonna 2022. Kalan maailmanmarkkinoilla ja kotimaan markkinoilla tapahtuneet merkittävät muutokset ovat aiheuttaneet epävakautta kalan alkutuotantoon sekä jalostukseen ja kauppaan. Tilanteen arvioidaan jatkuvan epävakaana.

2.3 Kevään 2022 huoltovarmuutta varmistavat ja vihreää siirtymää edistävät toimenpiteet

Huoltovarmuuden turvaamiseksi keväällä 2022 varautumisen ministerityöryhmä päätti tukikonaisuudesta, johon sisältyi nopeavaikutteisia keinoja sekä pidemmän aikavälin vihreän siirtymän toimenpiteitä, joilla pyritään vähentämään maatalouden riippuvuutta fossiilisista tuontipanoista, kuten energia ja lannoitteet. Vuoden 2022 aikana on osoitettu eri pääluokissa yhteensä noin 225 miljoonan euron rahoitus toimenpiteille, joilla pyritään parantamaan tilojen kannattavuutta ja maksuvalmiutta sekä yhteensä 63 miljoonan euron rahoitus pidemmän aikavälin toimiin. Vuoden 2023 talousarvioesityksessä esitetään pitkäaikaisille toimenpiteille rahoitusta eri pääluokissa yhteensä 53,5 miljoonaa euroa. Määrärahoilla edistettäisiin muun muassa biokaasutuotantoa, ravinteiden kierrätystä ja omavaraisuutta, lannankäsittelyinvestointeja sekä hiilensidontainvestointeja.

2.4 Tuen valmistelun lähtökohdat

Valtioneuvoston asettaman varautumisen ministerityöryhmän toimeksiannon perusteella käynnistettiin valmistelu lannoitteiden kustannustuesta, jonka tavoitteena olisi varmistaa maatilojen taloudelliset mahdollisuudet hankkia kasvukauden 2023 viljelyn onnistumisen edellytyksenä

olevat lannoitteet. Tukimallin valmistelussa tulisi varmistaa tuensaajien tasapuolinen kohtelu riippumatta siitä, missä vaiheessa lannoitteet hankittaisiin.

EU:n maataloussektorilla on ollut jo vuoden 2021 jälkipuoliskolta lähtien huoli lannoitteiden kohonneiden hintojen ja saatavuuden vaikutuksesta viljelyn kannattavuuteen, tuotantoalaan ja sadon määrään. Suomessa lannoitteiden keskimääräinen hinta nousi vuoden 2021 kesän noin 300 euroa tonnilta tasolta ensin yli kaksinkertaiseksi kesään 2022 mennessä ja syksyn 2022 aikana hinnat nousivat pahimmillaan yli 1 000 euroon tonnilta. Lannoitteiden hinnat ovat laskeneet jonkin verran korkeimmista hinnoista vuoden 2023 alussa, mutta huolena on edelleen poikkeuksellisen korkea hintataso. Tilanne tammikuussa 2023 näyttää lannoitteiden saatavuuden osalta myönteiseltä.

Tilanteen taustalla on Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan johtuva EU:n energiakriisi, erityisesti maakaasun saatavuus ja korkea hinta. Lannoitevalmistajat ovat joutuneet EU:ssa etsimään uusia raaka-ainetoimittajia, aiemmin Venäjältä ja Valko-Venäjältä tuoduille raaka-aineelle. Lannoitemarkkinoiden tilannetta kiristää se, että maailmalla on vain rajallinen määrä niiden valmistukseen tarvittavien raaka-aineiden toimittajia. Tilanne lannoitteiden saatavuuden ja kohoavan hintatason suhteen on yhtäläinen EU:ssa sekä globaalisti. Suomen lannoiteteollisuus on kytköksissä kansainvälisiin markkinoihin ja sen tapahtumiin paljolti omistusrakenteensa ja raaka-aine hankintansa kautta.

Lannoitetukeen ohjattavien määrärahojen täysimääräistä ohjautumista viljelijöiden hyödyksi on haastava varmentaa etukäteen. On mahdollista, että viljelijöille maksettava tuki siirtyy osittain lannoitteiden hintoihin eli käytännössä Suomen markkinoille ohjautuvissa lannoitteissa voi olla korkeammat hinnat kuin ilman tukea olisi. Niin sanottujen panostukien tulonsiirtotehokkuus ei ole yleisesti ottaen erityisen hyvä. Lannoitetuessa lannoitteen taloudellisesti tehokkain käyttö saattaisi vääristyä, koska panoksesta tehdään tukitoimien avulla edullisempi kuin se muutoin olisi. Panostuotemarkkinoilla julkinen tuki voi ohjata panosten valmistajien ja myyjien hinnoitteluratkaisuja, erityisesti niiden ajoitusta sekä markkinointia. Näistä syistä tuen hyöty ammattimaiselle maatalouden harjoittajalle voi olla maksettua tukea huomattavasti pienempi. Erityisesti epäorgaanisten lannoitteiden markkina-alue on maailmanlaajuinen, joten Suomen tukitoimien mahdollisten haitallisten vaikutusten on arvioitu olevan varsin rajallisia muille alueille. Tilapäisessä lannoitteiden hankinnan tukimuodossa ei ole kyse pitkäkestoisesta tuesta vaan tarkoituksena on rohkaista viljelijöitä hankkimaan vuoden 2023 kasvukaudelle lannoitteita, jotka muutoin jäisivät hankkimatta, mikä näkyisi pienentyneinä viljelyaloina ja/tai alempina satotasoina.

Tuen siirtymistä lannoitteiden hintoihin voi pienentää valitsemalla tukiperusteeksi tietoja, jotka eivät liity tulevaisuudessa tehtäviin hankintoihin. Tässä lähestymistavassa menetetään tuen kohdentuvuus niille viljelijöille, jotka eivät ole vielä lannoitteitaan hankkineet ja joita juuri siihen pyritään kannustamaan. Tämän vuoksi tukimallin perusteena ehdotetaan käytettäväksi tulevalle kasvukaudelle hankittavien lannoitteiden määrää ja hintaa.

Kasvintuotannon vuoden 2023 viljelypäästösten kannalta tilannetta vaikeuttaa lannoitteiden kalteuden lisäksi epävarmuus syksyn 2023 tuottajahinnoista. Tiloilla ei ole, kasvukauden 2022 tavoin, käytettävissä ennen hintojen voimakasta nousua hankittuja lannoitteita. Arvion mukaan kasvukauden 2023 lannoitteista merkittävä osa on vielä hankkimatta sekä kasvinviljely- että kotieläintiloille vuoden 2022 sadonkorjuun vasta päätyttyä, ja epävarmuus hintatasosta tulevina kuukausina on suurta. Lannoitteiden perusvalikoiman tarjontamäärän arvioidaan Suomen markkinoilla riittävän myös kasvukaudeksi 2023. Ongelmana on ennen kaikkea historiallisen korkea hintataso, ja ostojen ajoitus on viljelijöille hyvin haastavaa.

Suomessa käytetään vuosittain noin 600 000 tonnia epäorgaanisia lannoitteita. Lannoitteiden ravintosisältö vaihtelee valmisteittain, käyttökohteittain ja kasvukauden vaiheen suhteen hyvin runsaasti ja esimerkiksi orgaanisten lannoitevalmisteiden ravintosisältö on hyvin niukka. Toisaalta epäorgaanisten typpilannoitteiden ja typpi-fosfori-kalium-seoslannoitteiden ravintosisältö on hyvin korkea. Ravintosisällöstä riippuen lannoitteiden hinta vaihtelee merkittävästi. Jos arvioidaan, että kasvukaudelle 2022 hankittujen lannoitteiden keskimääräinen hinta olisi ollut noin 500 euroa tonnilta, jolloin maatalouden lannoitekustannukset olisivat olleet yhteensä noin 300 miljoonaa euroa. Kasvukaudelle 2023 hankittavien lannoitteiden hinnat ovat vaihdelleet voimakkaasti. Jos oletetaan, että lannoitteiden keskihinta olisi noussut 900 euroon tonnilta, niin maatalouden lannoitekustannukset olisivat nousseet 240 miljoonalla eurolla edelliseen vuoteen verrattuna.

Lannoitteiden ohella kustannustukea ehdotetaan myönnettäväksi yritystoimintaa varten ostetun sähkön hinnan nousun osittaiseksi kompensoimiseksi. Erityisesti energiaintensiiviset sektorit, kuten kasvihuonetuotanto ja vesiviljely, kärsivät sähkön hinnan noususta. Luonnonvarakeskuksen vuoden 2022 ennakkollisten kannattavuuskirjapitoaineiston perusteella sähkön osuus oli keskimäärin 2,6 prosenttia tuotantokustannuksista. Suurin se oli kasvihuonetuotannossa (16,8 %). Kotieläintaloudessa osuus on 1–1,5 prosentin suuruusluokkaa (taulukko 1). Vuoden 2022 ennakkollisten tulosten perusteella sähkötaloudessa on keskimäärin 44 prosenttia yrittäjätulosta. Esimerkiksi maitotiloilla se on 90 prosenttia ja viljailoilla se on 11,6 prosenttia yrittäjätulosta.

Taulukko 1. Sähkötaloudessa, sähkön osuus tuotantokustannuksesta ja yrittäjätulo vuosina 2020 ja 2022e (Lähde: Luonnonvarakeskus)

	2020			2022e		
	Sähkö- kustannus, €/yritys/vuosi	Sähkö- kustannuksen osuus tuotanto- kustannuksesta, %	Yrittäjätulo, €/yritys/vuosi	Sähkö- kustannus, €/yritys/vuosi	Sähkö- kustannuksen osuus tuotanto- kustannuksesta, %	Yrittäjätulo, €/yritys/vuosi
Vilja-, öljy- ja val- kuaiskasvitilat	1 400	1,5	3 700	1 800	1,6	15 400
Muut kasvinvilje- lytilat	1 400	1,7	6 200	1 900	1,8	5 100
Kasvihuoneyrityk- set	118 500	16,6	101 100	179 700	16,8	55 700
Avomaa- puutarhatilat	8 400	2,2	90 300	8 300	2,8	113 700
Lypsykarjatilat	7 400	1,9	45 800	9 900	1,6	11 000
Muut naudatilat	4 300	1,3	28 000	5 600	1,0	-300
Lammas-, vuohi- ja laiduntilat	2 800	1,5	22 200	3 600	1,5	-3 100
Sikatilat	11 800	1,7	60 300	16 100	1,5	62 200
Siipikarjatilat	11 700	1,1	125 800	15 200	0,9	53 600
Sekatilat	4 900	1,5	41 000	6 900	1,4	74 000
Keskimäärin	5 500	2,6	21 600	7 700	2,6	17 500

Sähkökustannusten osuus kalatalouden yrityksissä vaihtelee voimakkaasti. Kalankasvatuksessa energiaintensiivisiä tuotantomuotoja ovat kiertovesikasvatus ja poikaskasvatus, joissa energiaa käytetään veden lämmittämiseen ja kierrättämiseen. Kiertovesilaitoksissa sähkön osuus tuotantokustannuksista on ollut ennen sähkönhinnan nousua noin 15 prosenttia ja poikaskasvatuksessa noin 4—5 prosenttia. Kannattavuusongelmat poikaskasvatuksessa heijastuisivat suoraan ruokakalat tuotantoon, mikäli kotimaista tautivapaata poikasmateriaalia ei olisi saatavilla jatkokasvatukseen vuonna 2023. Vähän vesistöjä kuormittavaan kalan kiertovesikasvatukseen on tehty viime vuosina mittavia investointeja.

2.5 Ahvenanmaan maakunnan asema ja suhde Ahvenanmaan itsehallintolakiin

Ahvenanmaa itsehallintolain 18 §:n (Maakunnan lainsäädäntövalta) 15 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maa- ja metsätaloutta ja maataloustuotannon ohjaamista. Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n (Valtakunnan lainsäädäntövalta) 15 kohdan mukaan valtakunnalla on puolestaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maataloustuotteiden hintoja sekä maataloustuotteiden viennin edistämistä. Ahvenanmaan itsehallintolaki on säädetty ennen Suomen liittymistä Euroopan unioniin.

Ahvenanmaan itsehallintolain säännöksiä on maataloustuotteiden hintoihin liittyen perinteisesti tulkittu niin, että valtakunnan toimivalta käsittää ne tukijärjestelmät, joilla hinnanalennuksia korvataan maataloustuottajille. Näihin tukimuotoihin ei sisälly esimerkiksi tukielementtejä erityisten toimien kustannuksista. Edellä mainitun perusteella valtakunnan toimivaltaan on Euroopan unionin jäsenyyden aikana perinteisesti katsottu kuuluvan Euroopan unionin kokonaan rahoittamat suorat tuet sekä kansalliset suorat tulotuet maataloudelle ja puutarhataloudelle. Maakunnan toimivaltaan on puolestaan katsottu kuuluvan maaseudun kehittämiseen liittyvät tukimuodot.

Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 15 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalataloustuotteiden hintoja, ja 18 §:n 16 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastuselinkeinon ohjaamista.

Lisäksi lain 18 §:n 22 kohdan mukaan maakunnalla on toimivalta ryhtyä toimenpiteisiin maatalouteen ja kalatalouteen liittyvän elinkeinotoiminnan edistämiseksi.

Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 34 kohdan mukaan valmius poikkeusolojen varalta kuuluu valtakunnan lainsäädäntöelimille. Säännöksen perusteluissa (HE 73/1990 vp) todetaan: ”Säännös koskee kuitenkin vain sellaista varsinaista poikkeuslainsäädäntöä, jossa poikkeuksellisissa olosuhteissa puututaan kansalaisten perusoikeuksiin tai säännöstellään elinkeinoelämää perinpohjaisesti. Kohdan piiriin ei kuulu esimerkiksi elinkeinoelämän sääntely normaalioloissa sattuvien tuotannon häiriöiden johdosta.”

Edellä esitetyn mukaisesti ehdotettua lakia ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa. Ahvenanmaan maakunnalle osoitettaisiin erillinen määräraha maakunnan omien vastaavien toimenpiteiden rahoittamiseksi.

3 Tavoitteet

Määräaikaisten kustannustukien tarkoituksena olisi tukea maatalouden alkutuotantoa ja vesiviljelyä tuotannon jatkuvuuden ja huoltovarmuuden turvaamiseksi tilanteessa, jossa tuotannon

kannattavuus ja yritysten maksuvalmius ovat heikentyneet lannoitteiden ja sähkön hintojen nousun seurauksena.

Tuotantokustannusten voimakkaan nousun vuoksi osa muutoin taloudellisesti kannattavasti toimivista maatiloista ja vesiviljelyä harjoittavista yrityksistä joutuu likviditeettiongelmiin, vaikka niillä arvioitaisiin olevan kohtuulliset pitkän aikavälin toimintaedellytykset. Tuotannosta luopuminen vaikuttaa kotimaiseen ruuantuotantoon ja huoltovarmuuteen. Tuotanto voisi vaarantua erityisesti sellaisissa yrityksissä, jotka ovat laajentaneet toimintaansa viime vuosina ja joiden sähkö- tai lannoitelaskut kasvaisivat tuntuvasti. Osa näistä yrityksistä voi olla huoltovarmuuden kannalta keskeisiä.

Maataloudella ja vesiviljelyllä on keskeinen asema yhteiskunnassa ruokaturvan ja huoltovarmuuden ylläpitäjänä. Kulutetuista elintarvikkeista 80 prosenttia on ollut kotimaisia. Kotimaisen elintarviketeollisuuden tuotanto perustuu suurelta osin kotimaisen raaka-aineiden käytölle. Elintarvikeketju työllistää kokonaisuudessaan lähes 340 000 henkeä.

Lannoitteiden kustannustuen tarkoitus on kannustaa kasvinviljely- ja kotieläintiloja hankkimaan tarvittavia lannoitteita viljelytoimintaan ja siten turvata huoltovarmuutta kasvukaudella 2023. Huoltovarmuuden näkökulmasta olisi ongelmallista, jos Suomen viljelypinta-alat ja satotasot kasvukaudella 2023 painuisivat merkittävästi viime vuosien tasoa alemmas erityisesti kalliiden tyyppilannoitteiden vähäisemmän oston ja käytön vuoksi. Tällöin rehu- ja ruokakasvien tuotannon kestävä taso voisi vaarantua. Lannoitustasot vaikuttavat myös sadon laatuun ja käytettävyyteen elintarvikkeiden raaka-aineena tai rehuna.

Sähkön kustannustuen tavoitteena olisi turvata tuotannon jatkuvuutta. Kotieläintilojen ja vesiviljelyn mahdollisuudet sopeuttaa toimintansa sähkökulutusta ovat vähäiset. Sähkön käytön vähentäminen johtaa eläinten hyvinvoinnin heikkenemiseen tai muihin häiriöihin tuotannossa ja herkästi pilaantuvien tuotteiden varastoinnissa. Tuotannon keskeyttäminen johtaa usein siihen, että kotieläintuotannosta luovutaan kokonaan.

Sähkön kustannustukea maksettaisiin vain tuen kohteena olevaa tuotantoa varten ostetusta sähköenergiasta. Tuki ei näin ollen kohdistuisi siihen sähköenergiaan, josta kotitalouksille maksettaisiin tukea.

Sähkön kustannustuesta vähennettäisiin muun lain perusteella samoista kustannuksista maksettu tuki.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki määräaikaista maatalouden ja vesiviljelyn kustannuksista. Kustannustukea maksettaisiin avomaan maatalous- ja puutarhakasvien viljelyssä käytettäville lannoitteille sekä maataloudessa ja vesiviljelyssä käytetylle sähköenergialle. Tuki kohdentuisi näin ollen huoltovarmuuden kannalta välttämättömälle maatalouden alkutuotannolle ja vesiviljelylle. Kustannustuilla korvattaisiin osa lannoitteiden ja sähkön poikkeuksellisen korkeasta hinnasta aiheutuvista lisäkustannuksista. Yksittäisellä toiminnanharjoittajalla ei ole juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa ostettavien tuotantopanosten tai myytävien tuotteiden hintoihin. Toteutunut tuottajahintojen nousu on vain osin kompensoinut tuotantokustannusten nousua. Esitetyllä kustannustuella pystytäisiin helpottamaan toiminnanharjoittajien akuutteja talousvaikeuksia ja vähentämään tuotannon lopettamiseen ajautuvien toimijoiden määrää järjestämällä

yrityksille lisäaikaa toiminnan sopeuttamiseen. Pidemmällä aikavälillä tuotannon kannattavuus on mahdollista turvata vain markkinoiden kautta.

Kustannustuet maksettaisiin valtiontukien väliaikaisen Ukraina-kriisipuitteiden perusteella. Tuen maksu edellyttäisi sitä, että tuki voitaisiin kohdentaa sellaisille toiminnanharjoittajille, joiden tuotantotoimintaan Venäjän Ukrainaan kohdistaman sotilaallisen hyökkäyksen, EU:n tai sen kansainvälisten kumppaneiden asettamien pakotteiden ja esimerkiksi Venäjän toteuttamien taloudellisten vastatoimenpiteiden aiheuttama talouden vakava häiriö vaikuttaa suoraan tai välillisesti ja joiden maksuvalmius on heikentynyt.

Sähkötuen laskentakaava

Sähkön kustannustuen määräytymisessä ehdotetaan otettavaksi huomioon 50 prosenttia ajanjaksolla 1.1.2022–31.12.2022 (määräkausi) maataloutta ja vesiviljelyä varten ostetun sähköenergian määrästä. Näin saatu kilowattituntimäärä kerrotaisiin ajanjakson 1.10.2022–31.3.2023 (hintakausi) yrityskohtaisella sähköenergian arvonlisäverottomalla keskihinnalla siltä osin, kuin se ylittää 13 senttiä kilowattitunnilta. Tukea laskettaessa otettaisiin huomioon enintään 27 senttiä kilowattitunnilta, joka toteutuisi 40 senttiä kilowattitunnilta hintatasolla. Keskihintaa laskettaessa ei huomioitaisi sähkön siirrosta maksettua määrää eikä perusmaksua.

Myönnettävä sähkön kustannustuki saataisiin kertomalla edellä kuvatulla tavalla laskettu euro-määrä 40 prosentin tukiosuudella

Sähkön kustannustuen määräytyminen voidaan kuvata oheisella kaavalla: tuki (euroa/tuensaaja) = tukiosuus $0,4 * (\text{toteutunut sähkön hinta hintakaudella } 13 \text{ snt/kWh ylittävältä osalta, kuitenkin enintään } 27 \text{ snt/kWh}) * 0,5 * \text{sähkönkulutus määräkaudella kWh}$. Sähkön kustannustuesta vähennettäisiin muun lain perusteella samoista kustannuksista maksettu tuki.

Sähkön kustannustukea ei maksettaisi, jos tuen määrä olisi ennen edellä mainittua muun lain perusteella maksetun tuen vähentämistä alle 500 euroa. Kustannustukea ei maksettaisi myöskään, jos hintakaudella ostettu sähkön määrä on alle 25 prosenttia määräkaudella ostetun sähkön määrästä. Sähkön kustannustuen enimmäismääräksi ehdotetaan 50 000 euroa tuen saajaa kohden.

Lannoitetuen laskentakaava

Lannoitteiden kustannustuki määräytyisi ajanjaksolla 1.6.2022–30.4.2023 (viitekausi) tuen kohteena olevaan tuotantoon kasvukautta 2023 varten kaupallisilta toimijoilta hankkimien lannoitteiden määrän ja niiden yrityskohtaisen arvonlisäverottoman keskihinnan perusteella.

Lannoitteilla tarkoitettaisiin tässä laissa maa- ja puutarhakasvien avomaan peltoviljelyssä käytäviä teollisesti valmistettuja epäorgaanisia lannoitteita, orgaanisia kivennäislannoitteita tai orgaanisia lannoitteita.

Keskihintaa laskettaessa otettaisiin huomioon lannoitteiden arvonlisäveroton hinta tonnia kohden. Kustannustuessa huomioitaisiin se osa keskihinnasta (euroa tonnilta), joka ylittää 500 euroa tonnilta, mutta kuitenkin enintään 300 euroa tonnilta. Keskihinnan ollessa 500 euroa tonnilta tai vähemmän, tukea ei maksettaisi. Tuen määräytymisessä otettaisiin huomioon enintään 300 euroa tonnilta, joka toteutuu lannoitteiden keskihinnan ollessa 800 euroa tonnilta.

Myönnettävä lannoitteiden kustannustuki saataisiin kertomalla edellä kerrotulla tavalla laskettu euromäärä 35 prosentin tukiosuudella.

Lannoitteiden kustannustuen määräytyminen voidaan kuvata kaavalla: tuki (euroa/tuensaaja) = tukiosuus 0,35 *(toteutunut yritystason keskihinta viitekaudella (euroa/tonni, ALV 0) 500 euroa/tonnia ylittävältä osalta, kuitenkin enintään 300 euroa/tonni) * hankittu peltolannoitteiden määrä viitekaudella (tonnia/yritys)

Lannoitteiden kustannustukea ei maksettaisi, jos tuen määrä olisi alle 500 euroa. Lannoitteiden kustannustuen enimmäismääräksi ehdotetaan 35 000 euroa tuen saajaa kohden.

Tuen maksaminen

Valtiokonttori toimisi valtionapuviranomaisena, joka vastaisi tuen hakemiseen, maksamiseen ja valvontaan liittyvistä tehtävistä. Tuki maksettaisiin viranomaistietojen ja hakijan tukihaun yhteydessä ilmoittamien tietojen perusteella hakijan Verohallinnolle ilmoittamalle pankkitilille.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Vaikutukset yrityksiin

Sähkötuen vaikutukset, kohdentuvuus ja tuen menekki ehdotetulla laskentakaavalla riippuvat voimakkaasti talvella 2022–2023 toteutuvasta sähkönhinnasta. Koska tulevan kevättalven sähkönhintaa ei ole mahdollista vielä ennustaa, on seuraava vaikutusten arviointi kuvattu tilanteessa, jossa sähkön keskihinta olisi 30 senttiä kilowattitunnilta koko hintakauden 1.10.2022–31.3.2023 ajan. Tämä skenaario perustuu arvioon tammikuun puolivälissä, jossa sähkönhinta olisi korkea viimeisten kolmen kuukauden aikana.

Vuoden 2021 maatalouden tilakohtaisen sähkönkulutusaineiston perusteella tuen laskennallinen enimmäismenekki olisi edellä kuvatuilla oletustiedoilla noin 32 miljoonaa euroa ja sähkötuen mahdollisia saajia olisi noin 13 000. Arvioiden mukaan noin puolella tiloista on voimassa tuen alarajaa edullisemmat kiinteät sopimukset ensi vuoden ensimmäisen vuosineljänneksen loppuun saakka. Tällöin tuen laskennallinen menekki olisi arviolta noin 18–22 miljoonaa euroa ja vastaavasti mahdollisten tuensaajien määrä olisi todennäköisesti noin 5 500–6 500. On kuitenkin huomattava, että arviot kiinteähintaisten sopimusten määrästä koskivat pääosin viljanviljelytiloja ja on mahdollista, että esimerkiksi kasvihuonetuotannossa ja kotieläintuotannossa tällaisten sopimusten määrä on alhaisempi, mikä voi lisätä tuen kokonaismenekkiä. Tammikuussa arvio kevättalven sähkönhinnan kehityksestä on tässä käytettyä arviota huomattavasti maltillisempi. Tämä alentaa tuen arvioitua kokonaismenekkiä.

Vesiviljely-yritysten yritys kohtaista sähkönkulutusaineistoa ei ole saatavilla, koska toimiala ei kuulunut ennen vuotta 2022 energiaveropalautekseen piiriin. Vesiviljelyn osalta tuen arvioidaan kohdentuvan yrityksiin, jotka harjoittavat kiertovesikasvatusta tai poikaskasvatusta. Poikastuotanto on keskittynyt ja yhdellä yrityksellä voi olla useita erillisiä tuotantolaitoksia. Arvion mukaan tuen menekki olisi alle miljoona euroa ja se kohdentuisi noin 30 yritykselle. Tukea ei arvioida kohdentuvan perinteiseen ruokakalankasvatukseen merialueella tai luonnonravintolammikkokasvatukseen.

Tila- tai yritys kohtaista keskimääräistä tuen suuruutta voidaan arvioida eri tuotantosuuntien tyypillisten erikokoisten tilojen keskimääräisen sähkönkulutustietojen perusteella. Taulukossa 2 on esitetty tyypillinen energiankulutus sekä sähkötuen laskennallinen määrä perustuen edellä kuvattuihin oletuksiin.

Taulukko 2. Esimerkkilaskelma sähköenergian kulutuksesta ja sen mukaisesta laskennallisesta sähkötuesta eri kokoluokan tiloilla ja yrityksillä esityksen mukaisin oletuksin (keskimäärin 30 snt/kWh läpi koko tukikauden).

Tuotantosuunnat	tilan koko	Energian käyttö (kWh)	Sähkötuen suuruus
Kasvihuonetuotanto	pieni	500 000	17 000
	keskikoko	1 500 000	50 000
	iso	5 000 000	50 000
Kasvinviljely	pieni	4 500	-
	keskikoko	15 000	500
	iso	35 000	1 200
Lypsykarjatalous	pieni	35 000	1 200
	keskikoko	67 000	2 300
	iso	200 000	6 800
Sikatalous	pieni	75 000	2 600
	keskikoko	150 000	5 100
	iso	300 000	10 200
Siipikarjatalous	pieni	50 000	1 700
	keskikoko	150 000	5 100
	iso	400 000	13 600
Kalan kiertovesikasvatus	pieni	800 000	27 200
	keskikoko	2 000 000	50 000
	iso	6 000 000	50 000

Lannoitteiden kustannustuki

Lannoitetuen vaikutukset, kohdentuvuus ja tuen menekki ehdotetulla laskentakaavalla riippuvat markkinointikaudella 2022–2023 toteutuvasta lannoitteiden keskihinnasta sekä tukiprosentista. Lannoitteiden keskihinta on oletettu seuraavassa laskennassa tukimallissa esitetyn hintakaton eli 800 euroa/tonni suuruiseksi. Tämä skenaario kuvastaa tilannetta, jossa lannoitetukea kuluisi teoreettisesti eniten.

Suomessa käytetään epäorgaanisia lannoitteita noin 600 000 tonnia vuodessa. Mikäli laskennassa oletetaan, että koko lannoitemäärä hankittaisiin tuen avulla ja kaiken hankitun lannoitteen hankintahinta olisi keskimäärin 800 euroa tonnilta tai sen yli, niin lannoitetuen laskennallinen enimmäismenekki olisi 63 miljoonaa euroa 35 prosentin tukitasolla. On todennäköistä, että osa lannoitteista hankitaan edullisempaan hintaan tai kaikelle lannoitteelle ei haeta tukea. Näin ollen tuen menekki olisi pienempi.

Korkeilla lannoitteiden hinnoilla tuen piiristä rajautuisi pois tuen alarajan perusteella (500 euroa) tilat, joiden ostolannoitteiden vuotuinen hankintamäärä on pieni. Tuen kohteena olevia tiloja arvioidaan olevan yhteensä noin 32 000 tilaa. Tuen enimmäismäärää koskeva raja (35 000 euroa) vaikuttaisi hiukan yli sataan tilaan. Korkeilla lannoitteiden hinnoilla tuen enimmäisraja vaikuttaisi käytännössä tiloilla, joiden viljelypinta-ala on vähintään 400 hehtaaria. Todennäköisemmin tukea hakevia maatiloja olisi vähemmän, koska yli 4 000 luomutilaa ei todennäköisesti hae tukea tukiehtojen rajauksien vuoksi. Lisäksi tavanomaisen viljelyn tiloista kaikki eivät pääsääntöisesti käytä epäorgaanisia lannoitteita tai muusta syystä jäävät tuen ulkopuolelle.

Maatalouden epäorgaanisten lannoitteiden vuotuisen käyttöön vaikuttaa erityisesti satokasvien pinta-ala, kotieläinten lannan sekä muiden epäorgaanisten lannoitteiden käyttö sekä hintasuhteet tuotantopanosten ja lopputuotteiden välillä. Suomessa merkittävä osa maatalousmaasta on ei-tuottavaa alaa. Kesantoja, erilaisia ympäristönurmia ja muita luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä edistäviä aloja on ollut vuosittain noin 300 000 hehtaaria eli noin 15 prosenttia maatalousmaan kokonaisalasta. Osuus luonnollisesti vaihtelee vuosittain hintasuhteiden vaihdellussa. Lisäksi Suomessa lähes 15 prosenttia pinta-alasta on luonnonmukaisessa tuotannossa, jossa ei pääsääntöisesti käytetä epäorgaanisia lannoitteita.

Edellä kuvatun muun pellonkäytön rinnalla hiukan alle 1,7 miljoonaan hehtaarin viljelyalalla käytetään epäorgaanisia lannoitteita. Suurimpia tyyppimääriä käytetään aktiivisessa nurmiviljelyssä maito- ja nautatiloilla, joilla on käytössään myös merkittäviä määriä kotieläinten lantaa. Näillä nautakarjatililla on käytössään yhteensä noin 700 000 hehtaaria. Lannan tarkka hyödyntäminen oikea-aikaisella käytöllä vähentää epäorgaanisten lannoitteiden tarvetta. Erityisesti epäorgaaninen lisätyppi on kuitenkin välttämätön panos usein myös kotieläintiloilla.

Sika- ja siipikarjataloudessa käytetään merkittävä osa Suomen rehuviljantuotannosta, mutta tilat eivät ole täysin omavaraista viljan suhteen. Sika- ja siipikarjatililla on yhteensä noin 150 000 hehtaaria peltoa viljelyssä. Lannan hyödyntäminen vähentää epäorgaanisten lannoitteiden tarvetta merkittävästi ja lantaa luovutetaan myös kasvinviljelytiloille.

Kasvinviljelytiloilla on noin 1,3 miljoonaa hehtaaria viljelyalaa, jolla käytetään suurin osa epäorgaanisista lannoitteista. Yleisimmät viljelykasvit kasvinviljelytiloilla on erilaiset viljat, joiden lannoitustarve ohjaa suurinta osaa epäorgaanisten lannoitteiden hankintatarpeesta.

Edellä kuvatuista syistä keskimääräinen tuottavien alojen hehtaariohtainen tyyppitarve on noin 80-90 kiloa. Epäorgaanisten lannoitteiden käyttö on siten suuruusluokaltaan noin 600 000 tonnia vuodessa. Luonnonvarakeskuksen kannattavuuskirjanpilotietojen perusteella lannoitekustannus eri tuotantosuunnissa hehtaaria kohti on ollut melko samalla tasolla.

Lannoitteiden käytön merkittävä vähentäminen johtaisi satotasojen alenemiseen jo kasvukaudella 2023. Pidemmällä aikavälillä kalliit panokset ohjaavat tiloja laajemmin biologisen typpisidonnan käyttöön ja vaihtoehtojen lannoitejakeiden käyttöön. Niiden käyttöönotto tai saataavuus on lyhyellä aikavälillä kuitenkin hyvin rajallinen verrattuna epäorgaanisiin lannoitteisiin.

Vaikutukset valtiontalouteen

Esityksessä valtion vuoden 2023 lisätalousarvioksi momentille 30.10.44 (Maatalouden ja maa-seudun yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen) ehdotetaan budjetoitavaksi 95 miljoonaa euroa maatalouden ja vesiviljelyn määrärahoihin kustannustukiin. Kustannustuesta arvioidaan määrättyvän lannoitteiden perusteella 63 miljoonaa ja sähkön perusteella 32 miljoonaa euroa. Momentille 28.20.01 (Valtiokonttorin toimintamenot) ehdotetaan budjetoitavaksi 5,248 miljoonan euron määrärahaa kustannustukien toimeenpanoa varten. Määrärahasta noin 3,6 miljoonaa euroa on kustannustukien toimeenpanoa sekä noin 1,6 miljoonaa euroa kustannustukien toimeenpanoon varautumista.

Vaikutukset viranomaisiin

Valtiokonttori toimisi valtionapuviranomaisena. Tukijärjestelmän toimeenpano edellyttäisi uutta tietojärjestelmätoimetusta sekä henkilöstön palkkaamista tukijärjestelmän toimeenpanon eri tehtäviin.

5 Lausuntopalaute

Hallituksen esitysluonnoksesta pyydettiin lausuntoja jaksossa 1.2. Valmistelu kuvatulla tavalla. Lausuntoja saatiin kaikkiaan 26 kappaletta. Lausunnot ja niistä laadittu lausuntoyhteenveto ovat saatavissa valtioneuvoston hankesivuilla tunnuksella osoitteessa <https://hankeik-kuna.vnv.fi/app#/lainsaadanto/100507/asiakirjat>.

Lausunnoissa pidetään esitystä yleisesti ottaen perusteltuna ja kannatettavana (mm. MTK ry, SLC r.f., Varsinais-Suomen liitto, PTT, Luke, MTK-Etelä-Pohjanmaa). Maatalouden toimintaedellytysten turvaaminen ja kotimaisen ruuantuotannon varmistaminen nähdään vallitsevassa kriisitilanteessa tärkeänä.

Osa lausunnonantajista piti esityksen taustaselvitystyötä, vaikuttavuusarviointia ja perusteluja riittämättömänä (VM, YM). Valtiovarainministeriö katsoi lausunnossaan muun ohella, että arviot kustannustukien määrällisestä tarpeesta perustuvat yleispiirteisiin, enemmänkin suuntaantaviin arvioihin yrityksistä, joiden olisi perusteltua kuulua tukien soveltamisalan piiriin. Kuvaus esityksen taustana olevasta nykytilasta on lausunnon mukaan muutoinkin niukka ja yleispiirteinen. Lausunnossa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että esitykseen ei sisälly arvioita toimeenpanoon liittyvistä viranomaistoiminnan kustannuksista eikä niiden yksilöidymmistä mitoituserusteista, joten esityksen kokonaiskustannuksia ei siten ollut mahdollista arvioida. Ympäristöministeriö katsoi antamassaan lausunnossa, että esityksen ympäristövaikutukset tulisi arvioida.

Useissa lausunnoissa esitettiin muutosehdotuksia lakiesityksessä käytettyihin parametreihin sekä tuen kohdentamista koskevia täydennys- ja muutosehdotuksia (ELY, Valio Oy, YM, MTK ry, SLC). Lausunnoissa esitettiin tuen kohdentamista myös avomaan puutarhatiloille, nestemäisille lannoitteille ja kasvihuonetuotannolle. Ympäristöministeriön lausunnon mukaan olisi lisäksi tarpeen harkita, voisiko kierrätyslannoitteille ja orgaanisille lannoitteille maksaa tukea.

Lausunnoissa esitettiin lisäksi joitakin täsmennyksiä ja korjausehdotuksia yksittäisiin pykäliin (VM, OM, Ruokavirasto,) ja avustusrikoksia koskevan pykälän lisäämistä esitykseen (VM). Valtiovarainministeriö piti olennaisena avustusrikoksia koskevan säännöksen sisällyttämistä esityksessä tarkoitettuun lakiehdotukseen. Oikeusministeriö katsoi lausunnossaan muun ohella, että lakiehdotuksen 9 §:ssä säädettäisiin tiedonsaantioikeuksista pitkälti valtionavustuslain 6 luvun kanssa päällekkäin ja jatkovalmistelussa olisi syytä vielä arvioida ehdotetun 9 §:n tarpeellisuus suhteessa valtionavustuslain tiedonsaantioikeuksiin ja mahdollisen täydentävän tai poikkeavan sääntelyn osalta tehdä selkoa säännösten suhteesta. Ruokavirasto kiinnitti lausunnossaan

huomiota esityksen 3 §:n 1 momentin 1 kohtaan. Lausunnon mukaan tuen määräytyminen eläin- tai tuotantomäärän ja puutarhatuotteiden varastointimäärän perusteella saattaa olla epäselvää ja eläinperusteisia tukia ja tuotannosta irrotettua tukea saavat tilat eivät olisi oikeutettuja kustannustukeen. Oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota ehdotetun lain voimassaoloon. Lausunnon mukaan jatkovalmistelussa on syytä arvioida voimassaoloajan pidentämistä siten, että valtionapuviranomaisella on asianmukainen lakiin perustuva toimivalta esimerkiksi tarkastusten ja takaisinperintäpäätösten tekemiseksi.

Jotkut lausunnonantajat toivat esiin huolen lannoitetuen markkinavaikutuksista ja pitivät tärkeänä, että ehdotetun määräaikaisen lain vaikutuksia seurataan tarkasti.

Lausunnoissa esitettiin lisäksi joitakin tuen toimeenpanoon liittyviä huomioita (Valtiokonttori, Ruokavirasto, Verohallinto). Valtiokonttori käsitteli lausunnossaan tukijärjestelmän toimeenpanon kannalta keskeistä sääntelyä ja piti sitä kannatettavana. Ruokavirasto huomautti lausunnossaan, että tietojen luovutus Ruokaviraston ja Valtiokonttorin välillä voi aiheuttaa sellaisen työmäärän Ruokavirastolle, että se olisi huomioitava lisäresursointina. Verohallinnon lausunnossa esitettiin, että lakiluonnoksen 9 §:n nojalla Verohallinnon luovuttamat tiedot (mm. pankkitilitiedot) yksilöitäisiin vastaavasti kuin on säädetty yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain (508/2020) 10 §:n 2 momentissa ja kuljetusalan yritysten määräaikaisesta polttoainetuesta annetun lain (763/2022) 8 §:n 2 momentissa. Jotkut lausunnonantajat kritisoivat myös lyhyttä lausuntoaikaa (SEY, VM).

Tuen lopulliset määräytymisperusteet on arvioitu lausuntopyynnön mukaisesti lausuntopalautteen jälkeen lisätalousarvioprosessin yhteydessä, ja tehdyn arvioinnin johdosta tuen määräytymisperusteita on osin muutettu ja täsmennetty. Sähkön kustannustuen määräytymisperusteita on muutettu siten, että tuen määrää laskettaessa huomioon otettavana määrä kautena käytettäisiin ajanjaksoa 1.1.2022–31.12.2022 ja tuen määräytymisen senttimääräisenä alarajana olisi 13 senttiä kilowattitunnilta. Tukea laskettaessa otettaisiin huomioon enintään 27 senttiä kilowattitunnilta. Lakiesityksen 5 §:n 1 momenttia on täsmennetty siten, että sähkön kustannustuen määräytymisessä käytettäisiin perusteena vesiviljelyä ja 3 §:n 1 momentin 1 kohdan tuissa tukikelpoista tuotantoa varten ostetun sähköenergian määrää, jotta sähkön kustannustuki kohdentuisi huoltovarmuuden kannalta välttämättömälle maatalouden alkutuotannolle ja vesiviljelylle. Esiitystä on lisäksi täydennetty lisätalousarvioon liittyvien määrärahojen osalta.

Saadun lausuntopalautteen perusteella hallituksen esityksen perusteluja on täsmennetty ja lakiehdotukseen on tehty joitakin täydennyksiä ja muutoksia. Lakiehdotusta on täydennetty lausuntopalautteen johdosta siten, että tuki on laajennettu koskemaan myös nestemäisiä lannoitteita ja luonnonmukaisessa tuotannossa käytettäviä lannoitteita. Ehdotukseen on lisätty valtiovarainministeriön esityksestä avustusrikoksia koskeva informatiivinen pykälä (12 § Avustusrikokset) ja oikeusministeriön lausunnon perusteella salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevaa 9 §:ää on täsmennetty. Lain voimassaoloaikaa ei ole katsottu aiheelliseksi pidentää oikeusministeriön lausunnon perusteella, sillä voimassaolopykälään sisältyy jo nyt säännös, minkä nojalla esimerkiksi tuen vaikutusten arviointiin ja muutoksenhakuun liittyviä säännöksiä sovellettaisiin myös lain voimassaolon päättymisen jälkeen. Lakiesityksen jatkovalmistelussa on lisäksi otettu huomioon lausunnoissa esitetyt tekniset huomiot.

6 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Soveltamisala. Ehdotetussa laissa säädettäisiin maataloudelle ja vesiviljelylle Ukrainan sotatilanteen aiheuttaman sähkön ja lannoitteiden hinnannousun johdosta aiheutuneiden kulujen osittaisesta korvaamisesta määräaikaisella valtiontuella (kustannustuet).

Koska kyse on julkisista varoista myönnettävästä tuesta, siihen tulee soveltaa EU:n valtiontukisääntöjä. Maatalouden ja vesiviljelyn kustannustuki perustuisi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 3 kohdan b alakohtaan ja komission tiedonantoon valtiontukitoimenpiteitä koskeviin tilapäisiin kriisipuitteisiin talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen 2022/C 426/01, jäljempänä Ukraina-kriisipuitteet, sekä erilliseen ilmoitukseen, minkä nojalla Euroopan komissio on hyväksynyt tuen sisämarkkinoille soveltuvaksi.

Pykälän 3 momentin mukaan kustannustukiin sovellettaisiin lisäksi valtionavustuslakia (688/2001).

2 §. Valtionapuviranomainen. Pykälässä säädettäisiin valtionapuviranomaisesta. Valtionavustuslaissa tarkoitettuna valtionapuviranomaisena toimisi Valtiokonttori.

3 §. Kustannustuen saaja. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tukea voitaisiin myöntää ammattimaiselle maataloudenharjoittajalle. Ammattimaisella maatalouden harjoittajalla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä taikka luonnollisten tai oikeushenkilöiden yhteenliittymää, joka harjoittaa maataloutta ja jolle on myönnetty tukivuodelta 2022 Euroopan unionin kokonaan rahoittamia suoria tukia, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan perustuvia peltoala- tai eläinperusteisia tukia tai kansallisia maa- ja puutarhatalouden tukia, jotka määräytyvät viljelyalan, eläin- tai tuotantomäärän, sika- ja siipikarjatalouden viitemäärän tai puutarhatuotteiden varastointimäärän perusteella. Kohdan 1 tarkoituksena olisi lain tavoite ja tarkoitus huomioon ottaen kohdentaa tuki maataloutta ammattimaisesti harjoittaville toimijoille, jotka tuottavat elintarvikkeita tai kotieläintuotannon tarvitsemia rehuja.

Saman momentin 2 kohdan mukaan tukea voitaisiin myöntää ammattimaiselle vesiviljelijälle. Ammattimaisella vesiviljelijällä tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä taikka luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden yhteenliittymää, joka harjoittaa vesiviljelyä ja jolle siitä syntyvä liikevaihto ylitti viimeisenä päättäneenä tilikautena arvonlisäverolain (1501/1993) 3 §:n 1 momentissa säädetyn määrän. Tarkoituksena olisi kohdentaa tuki vesiviljelyä ammattimaisesti harjoittaville toimijoille. Momentin 2 kohdassa määriteltäisiin tukeen oikeutettu ammattimainen vesiviljelijä. Tarkoituksena olisi, että pienimuotoinen vesiviljely rajattaisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin tukikelpoisena toimialana ammattimainen vesiviljely, jolla tarkoitettaisiin vesiviljelijän omistuksessa olevien vesieliöiden, kuten kalojen, simpukoiden ja äyriäisten, kasvatusta tai viljelyä, jossa käytetyllä tekniikalla on tarkoitus lisätä kyseisten eliöiden tuotantoa ympäristön luonnollista kapasiteettia suuremmaksi.

Pykälän 3 momentin mukaan kustannustukea voidaan lisäksi myöntää tuen hakijalle, jos tämän lain nojalla tuetun toiminnan hallintaoikeus siirtyy 30.4.2023 mennessä hakijalle ja hakija jatkaa tuotantoa vuonna 2023. Momentin tarkoituksena on mahdollistaa tuen myöntäminen sellaisille uusille toiminnanharjoittajille, joiden osalta 1 momentissa säädetty edellytykset eivät vielä täyty.

4 §. Kustannustukien myöntämisen yleiset edellytykset. Pykälässä säädettäisiin kustannustukien myöntämisen yleisistä edellytyksistä. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tuen myöntämisen yleisenä edellytyksenä olisi, että hakijalla on Patentti- ja rekisterihallituksen tai Verohallinnon yritykselle ja yhteisölle antama yritys- ja yhteisötunnus (Y-tunnus). Tukea voitaisiin maksaa yritysmuodosta riippumatta toiminnanharjoittajalle, jolla on Y-tunnus.

Momentin 2 kohdan alakohdissa a, b ja c säädettäisiin Ukraina-kriisipuitteiden rajoitteista myönnettävän tuen enimmäismäärälle. Ukraina-kriisipuitteiden ja komission päätöksen mukaan suorina avustuksina myönnettävät tuet ovat yhteensopivia SEUT 107 artiklan 3 kohdan b alakohdan kanssa edellyttäen, että tukea myönnetään maataloudelle enintään 250 000 euroa tuensaajaa kohden ja vesiviljelylle enintään 300 000 euroa tuensaajaa kohden. Tuotannonalojen yhteenlaskettu tuen määrä ei saisi ylittää 2 miljoonaa euroa.

Pykälän 2 momentin mukaan tukien enimmäismääriä laskettaessa olisi otettava huomioon kaikki yksittäisen yrityksen ja sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yritysten saamat tuet, jotka on myönnetty Ukraina-kriisipuitteiden nojalla. Ehdotettua tukea myönnettäessä tulisi siten tarkistaa, että tuen myöntäminen ei johda säädettyjen enimmäismäärien ylittymiseen. Jos yritys toimii useilla aloilla, joihin sovelletaan eri enimmäismääriä, olisi varmistettava asianmukaisin keinoin, esimerkiksi erillisellä kirjanpidolla että sovellettavaa enimmäismäärää noudatetaan kunkin toiminnan osalta ja ettei yhteenlaskettua yrityskohtaista 2 miljoonan euron suuruista enimmäismäärää ylitetä. Tukiohjelman mukaisia tukitoimenpiteitä voitaisiin yhdistää maatalouden ja kalatalouden vähämerkityksistä tukea koskevien niin sanottujen de minimis -asetusten (komission asetukset 1408/2013 ja 717/2014) mukaisen tuen tai maatalouden tai kalatalouden ryhmäpoikkeusasetusten (komission asetukset 702/2014 ja 1388/2014) mukaisen tuen kanssa edellyttäen, että mainittujen asetusten säännöksiä ja kasautumissääntöjä noudatetaan.

Pykälän 3 momentin mukaan kustannustukia voidaan maksaa valtion talousarviossa osoitetun määrärahan rajoissa.

5 §. Sähkön kustannustuen määräytymisperusteet. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan sähkön kustannustuen määräytymisessä otettavaksi huomioon 50 prosenttia ajanjaksolla 1.1.2022–31.12.2022 (määräkausi) vesiviljelyä ja 3 §:n 1 momentin 1 kohdan tuissa tukikelpoista tuotantoa varten ostetun sähköenergian määrästä kilowattitunteina. Näin saatu kilowattituntimäärä kerrotaisiin ajanjakson 1.10.2022–31.3.2023 (hintakausi) yrityskohtaisella sähköenergian arvonlisäverottomalla keskihinnalla siltä osin, kuin se ylittää 13 senttiä kilowattitunnilta. Tukea laskettaessa otettaisiin huomioon enintään 27 senttiä kilowattitunnilta. Keskihintaa laskettaessa ei huomioitaisi sähkön siirrosta maksettua määrää eikä perusmaksua.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että myönnettävä sähkön kustannustuki saataisiin kertomalla 1 momentin perusteella laskettu euromäärä 40 prosentin tukiosuudella. Tuen määrästä vähennetään samoista kustannuksista muun lain perusteella maksettava tuki.

Sähkön kustannustuen määräytyminen voidaan kuvata oheisella kaavalla: tuki (euroa/tuensaaja) = tukiosuus 0,4 * (toteutunut sähkönhinta hintakaudella 13 snt/kWh ylittävältä osalta, kuitenkin enintään 27 snt/kWh) * 0,5 * sähkönkulutus määräkaudella kWh. Sähkön kustannustuesta vähennettäisiin muun lain perusteella samoista kustannuksista maksettu tuki.

Pykälän 3 momentin perusteella sähkön kustannustukea ei maksettaisi, jos tuen määrä olisi alle 500 euroa. Tämä tarkastelu tehtäisiin ennen kuin tuesta vähennetään 2 momentin mukainen muun lain perusteella samoista kustannuksista maksettu tuen määrä. Sähkön kustannustukea ei maksettaisi myöskään, jos hintakaudella ostettu sähkön määrä on alle 25 prosenttia määräkaudella ostetun sähkön määrästä. Sähkön kustannustuen enimmäismääräksi ehdotetaan 50 000 euroa tuen saajaa kohden.

6 §. Lannoitteiden kustannusten määräytymisperusteet. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että lannoitteiden kustannustuki määräytyisi ajanjaksolla 1.6.2022–30.4.2023 (viitekausi) tuen kohteena olevaan tuotantoon kasvukautta 2023 varten kaupallisilta toimijoilta hankkimien lannoitteiden määrän ja niiden tuensaajakohtaisen arvonlisäverottoman keskihinnan perusteella.

Lannoitteilla tarkoitettaisiin tässä laissa maa- ja puutarhakasvien avomaan peltoviljelyssä käytäviä teollisesti valmistettuja epäorgaanisia lannoitteita, orgaanisia kivennäislannoitteita ja orgaanisia lannoitteita. Määritelmä sisältää myös luonnonmukaiseen tuotantoon soveltuvat lannoitteet.

Pykälän 2 momentin perusteella keskihintaa laskettaessa otettaisiin huomioon lannoitteiden arvonlisäveroton hinta tonnia kohden. Kustannustuessa huomioitaisiin se osa keskihinnasta, joka ylittää 500 euroa tonnilta, mutta kuitenkin enintään 300 euroa tonnilta.

Pykälän 3 momentin mukaan myönnettävä lannoitteiden kustannustuki saataisiin kertomalla 1 ja 2 momentin perusteella laskettu euromäärä 35 prosentin tukiosuudella.

Lannoitteiden kustannustuen määräytyminen voidaan kuvata oheisella kaavalla: tuki (euroa tuensaajaa kohden) = tukiosuus $0,35 \cdot (\text{toteutunut yritystason keskihinta viitekaudella (euroa/tonni, ALV 0) 500 euroa/tonnia ylittävältä osalta, kuitenkin enintään 300 euroa/tonni}) \cdot \text{hankittu peltolannoitteiden määrä viitekaudella (tonnia/yritys)}$

Pykälän 4 momentin perusteella lannoitteiden kustannustukea ei maksettaisi, jos tuen määrä olisi alle 500 euroa. Lannoitteiden kustannustuen enimmäismääräksi ehdotetaan 35 000 euroa tuen saajaa kohden.

7 §. Tuen myöntämisen esteet. Pykälässä säädettäisiin tuen myöntämisen esteistä. Tuen hakijan tulisi esittää tiedot tuen kohteena olevan toiminnan taloudellisesta tilanteesta sen arvioimiseksi, ettei tuen myöntämiselle ole 7 §:ssä tarkoitettuja esteitä.

Tarkoituksena olisi, että maatalouden ja vesiviljelyn määräaikaista kustannustukea ei myönnettäisi toimijalle, joka on laiminlyönyt verotukseen liittyviä velvoitteitaan. Tämä ehkäisisi myös harmaata taloutta. Lisäksi vireillä oleva saneerausmenettely ja konkurssimenettely estäisi tuen myöntämisen.

Pykälän 1 kohdan mukaan tukea ei myönnettäisi, jos tuen hakija ei ole merkittynä ennakkoperintälain (1118/1996) 25 §:ssä tarkoitettuun ennakkoperintärekisteriin. Verohallinto merkitsee hakemuksen perusteella ennakkoperintärekisteriin elinkeinotoimintaa, maataloutta tai muuta tulonhankkimistoimintaa harjoittavat henkilöt, yritykset ja yhteisöt. Ennakkoperintärekisteriin kuulumisen ei ole pakollista. Syy siihen, että yritys ei ole merkittynä ennakkoperintärekisteriin, on kuitenkin pääosin seurausta siitä, että yritys on joko poistettu tai sitä ei ole voitu merkitä rekisteriin verotusta koskevien laiminlyöntien johdosta.

Verohallinto voi poistaa toimijan ennakkoperintärekisteristä laiminlyöntien vuoksi. Ennakkoperintärekisteristä voidaan poistaa tai siihen voidaan jättää merkitsemättä toimija, joka olennaisesti laiminlyö verojen maksamisen, verotusta koskevan ilmoittamisvelvollisuuden, kirjanpito- tai muistiinpanovelvollisuuden tai muun verotukseen liittyvän velvollisuuden. Rekisteristä voidaan poistaa tai siihen jättää merkitsemättä henkilö, jonka johtamat yritykset ovat aiemmin laiminlyöneet velvollisuutensa verotuksessa. Yritys voidaan jättää rekisteröimättä tai se voidaan poistaa rekisteristä yritystä johtavan henkilön aiempien laiminlyöntien perusteella.

Pykälän 2 kohdan mukaan tukea ei myönnettäisi, jos tuen hakija on laiminlyönyt verotusta koskevan ilmoittamisvelvollisuuden. Pykälässä tarkoitettu laiminlyönti olisi esimerkiksi kysymyksessä, jos toimija jättää antamatta verotusmenettelystä annetun lain 2 (1558/1995) luvussa tai oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) 4 luvussa tarkoitetun veroilmoituksen tai muun ilmoituksen. Tukea ei myöskään myönnettäisi, jos toimija ei ole antanut

tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) 6 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta maksamistaan palkoista tulorekisteriin. Toimijalla olisi mahdollisuus korjata laiminlyönnit antamalla puuttuvat ilmoitukset Verohallinnolle tai tulorekisteriin.

Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin, että konkurssi estäisi tuen myöntämisen. Tukea ei myönnettäisi, jos toimija on asetettu konkurssiin tai yrityssaneeraukseen. Tukea ei myönnettäisi myöskään, jos toimijalla on vireillä tuomioistuimessa konkurssiin tai yrityssaneeraukseen asettamista koskeva asia.

Pykälän 2 momentin mukaan tuen myöntämisen estäisi lisäksi, jos tuen hakijalla on verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 3 a luvussa tarkoitettuun verovelkarekisteriin merkittyjä verovelkatietoja. Verovelkarekisteriin merkitään verovelkaa koskevana tietona tieto siitä, onko yrityksellä vähintään 10 000 euroa sellaisia erääntyneitä ja suorittamatta olevia Verohallinnon kantamia veroja ja maksuja, joista ei ole Verohallinnon tekemää maksujärjestelyä tai muutoksenhakuviranomaisen täytäntöönpanon keskeytystä koskevaa määräystä. Yritystä koskevat tiedot voidaan merkitä verovelkarekisteriin aikaisintaan kahden viikon kuluttua siitä päivästä, jona yrityksen katsotaan saaneen tietoonsa veronkantolain (11/2018) 70 §:ssä tarkoitetun yhteenvedon, jossa yritystä on muistutettu laiminlyönnin merkitsemisestä verovelkarekisteriin. Tuen myöntämisen estäisi myös, jos tuen hakijalla on maksamattomia veroja perittävänä ulosotossa. Myös alle 10 000 euron suuruiset verovelat estäisivät siten tuen saamisen, jos verovelat ovat perittävänä ulosotossa. Verohallinto lähettää tavallisesti useamman maksuohjeituksen ennen kuin vero siirretään ulosottoperintään. Verohallinto ei myöskään lähetä veroa ulosottoon, jos toimija on pyytänyt maksujärjestelyä. Toimija voisi siten saada tukea, jos se on pyytänyt Verohallinnolta maksujärjestelyä maksamattomille veroilleen, eikä tuen saamiselle ole muita esteitä.

8 §. Kustannustuen hakeminen ja myöntäminen. Ehdotetun 1 momentin mukaan kustannustukea haetaan Valtiokonttorilta viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2023. Valtiokonttori vahvistaa tämän lain toimeenpanossa tarvittavat menettelyt ja lomakkeet.

Ehdotetun 2 momentin mukaan Valtiokonttori tutkii oikeuden tukeen ja myöntää tuen hakemuksessa ilmoitettujen ja muilta viranomaisilta saamiensa tietojen perusteella.

Ehdotetun 3 momentin mukaan kustannustuki on myönnettävä vuoden 2023 loppuun mennessä. Tuen myöntämisen määräaika perustuu Ukraina-kriisipuitteisiin.

9 §. Oikeus saada salassa pidettäviä tietoja. Pykälässä säädettäisiin Valtiokonttorin oikeudesta saada muilta viranomaisilta salassa pidettäviä tietoja.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada muilta viranomaisilta tukihakemusten käsittelemiseksi ja tarkastamiseksi välttämättömiä tietoja valtionavustuslain (688/2001) 31 §:n nojalla. Tukijärjestelmän hallinnoimiseksi välttämättömiä tietoja olisivat tuenhakijaa ja tuensaajaa sekä tämän taloudellista asemaa, liike- ja ammattitoimintaa sekä muut tuen kannalta merkittävää asiaa tai olosuhdetta koskevat tiedot. Tietojensaantioikeus on rajattu tukea tai korvausta koskevan asian käsittelemiseksi välttämättömiin tietoihin. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi Verohallinnon tiedot. Verotustiedot ovat verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 1 ja 4 §:n mukaisesti salassa pidettäviä. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 29 §:n mukaisesti. Ruokavirastolta tai ELY-keskuksilta saatavat tiedot myönnettyistä tuista ovat julkisia.

Pykälän 2 momentin mukaan verohallinto luovuttaisi Valtiokonttorille salassapitosäännösten estämättä tuen kohteena olevien yrityksen tunnistetiedot sekä Verohallinnon tiedossa olevat yritysten tilinumerot. Verohallinto antaisi myös tarpeelliset tiedot 7 §:ssä säädettyjen tuen myöntämisen esteiden selvittämiseksi. Laissa tarkoitettavat tiedot olisivat tiedot Verohallinnon ylläpitämästä ennakkoperintärekisteristä, tiedot verovelkarekisteristä ja tieto sellaisesta verovelasta, joka on lähetetty perittäväksi ulosottoihin. Verohallinto voisi antaa myös tuen myöntämisen, maksamisen ja valvomisen kannalta välttämättömiä tietoja. Tällainen tieto olisi esimerkiksi Verohallinnolla oleva tieto yrityksen konkurssista.

10 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentin mukaan Valtiokonttorin kustannustukea koskevaan päätökseen tyytymätön saisi vaatia siihen oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Hallintolain 49 b § edellyttää, että oikaisumenettelyn noudattamisesta on säädetty erikseen, jos sen noudattamista pidetään tarpeellisena asianomaisen lain kannalta. Koska tämän lain tavoitteisiin kuuluu, että tuen hakijan oikeus tukeen ratkaistaan mahdollisimman tehokkaasti, 1 momentti käsittää säännöksen oikaisumenettelyn noudattamisesta. Siten kustannustukia koskevaan päätökseen ei tarvitse turvautua hallinnollisesti raskaaseen valitus-tiehen silloin, kun katsoo, että asiassa on tehty virhe tai siihen liittyy muu puute.

Pykälän 2 momentin mukaan muutoksenhausta valtionapuviranomaisen muihin päätöksiin säädetään puolestaan valtionavustuslaissa.

11 §. Arviointi. Pykälän mukaan maa- ja metsätalousministeriö sekä valtiovarainministeriö arvioisivat kustannustukien vaikutukset, kun riittävä tietopohja tuen vaikutuksista on saatavissa.

12 §. Avustusrikokset. Kysymyksessä olevaa tukea tulisi pitää rikoslain rikoksia julkista taloutta vastaan koskevan 29 luvun 9 §:n määritelmäsäännöksen 2 momentissa tarkoitettuna avustuksena. Luvun 5 §:n avustuspetosta ja muitakin avustusrikoksia koskevat rangaistussäännökset voisivat siten tulla sovellettaviksi laissa tarkoitettua tukea koskeviin mahdollisiin väärinkäytöksiin. Tämän vuoksi olisi perusteltua sisällyttää lakiin viittaussäännös näihin rikoslain rangaistussäännöksiin.

13 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 31.12.2023 saakka. Lakia sovellettaisiin kustannustukiin 31.12.2023 jälkeenkin. Näin esimerkiksi tuen vaikutusten arviointiin ja muutoksenhakuun liittyviä säännöksiä sovellettaisiin myös lain voimassaolon päättymisen jälkeen.

7 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 31.12.2023 saakka. Lakia sovellettaisiin kustannustukiin 31.12.2023 jälkeenkin.

8 Suhde muihin esityksiin

8.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.

Ehdotetulla lailla määräaikaista maatalouden ja vesiviljelyn kustannuksista ei ole suoranaista riippuvuutta muista hallituksen esityksistä.

Sähkön kustannustuen määrästä vähennettäisiin samoista kustannuksista muun lain perusteella maksettava tuki.

8.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Vuoden 2023 lisätalousarvion momentille 30.10.44 esitetään maatalouden ja vesiviljelyn kustannustukiin 95 miljoonaa euroa sekä momentille 28.20.01 kustannustukien toimeenpanoon 5,248 miljoonaa euroa.

9 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

9.1 Yhdenvertaisuus, toimiala- ja yrityskohtaiset rajaukset

Perustuslain 6 §:ssä ilmaistaan yleinen yhdenvertaisuuslauseke, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yleinen yhdenvertaisuuslauseke kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Lausekkeella ei kuitenkaan edellytetä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti todennut, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (esim. PeVL 20/2017 vp, PeVL 11/2012 vp). Keskeistä on, voidaanko kulloisetkin erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (esim. PeVL 67/2014 vp, PeVL 31/2014 vp, PeVL 46/2006 vp). Valiokunta on eri yhteyksissä johtanut perustuslain yhdenvertaisuussäännöksistä vaatimuksen, että erottelut eivät saa olla mielivaltaisia eivätkä ne saa muodostua kohtuuttomiksi (esim. PeVL 57/2016 vp, PeVL 11/2012 vp).

Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännös koskee lähtökohtaisesti luonnollisia henkilöitä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan (ks. esim. PeVL 14/2015 vp, PeVL 9/2015 vp, PeVL 40/2014 vp, PeVL 11/2012 vp, s. 2). Koska ehdotettu laki koskee tukiehtojen mukaisesti toiminnanharjoittajia, joista valtaosa on mikroyrityksiä ja luonnollisia henkilöitä, on yhteys luonnollisen henkilön oikeusasemaan merkittävä. Sen vuoksi lakiehdotukseen otetut tuen piiriin kuuluvia toimialoja ja tukeen oikeutettuja toimijoita koskevat rajaavat säännökset ovat merkityksellisiä perustuslain 6 §:n kannalta.

Ehdotetun lain mukaista kustannustukea voisivat tukiehtojen täyttyessä hakea kaikki maatalouden ja vesiviljelyn ammattimaiset toimijat, joiden elinkeinotoimintaan on vaikuttanut Ukrainan sotatilanteesta aiheutunut sähkön ja lannoitteiden äkillinen hinnannousu. Alkutuotannon jatkuvuus vaarantuu tuotannon kannattavuuden heikentyessä ja muuttuessa jopa tappiolliseksi hinnannousun johdosta. Alkutuotannossa tapahtuvilla muutoksilla on myös kerrannaisvaikutuksia koko elintarvikeketjussa.

Tuen saajalta edellytetään ammattimaista maatalouden ja/tai ammattimaista vesiviljelyn harjoittamista, mikä todennetaan maatalouden osalta tiettyjen viljelijätukien piiriin kuulumisella ja vesiviljelyn osalta liikevaihdon määrällä. Tuetulta toiminnalta edellytetyn ammattimaisen luonteen tarkoituksena on kohdentaa tukea Ukrainan kriisistä merkittävästi kärsiville toiminnanharjoittajille. Toiminnalta edellytetyn ammattimaisen luonteen ja hallinnollisten syiden vuoksi tuen saajalta edellytetään myös Y-tunnusta. Toimiala- ja toimijakohtainen raja on perusteltu ottaen huomioon maatalouden ja vesiviljelyn alkutuotannon keskeinen merkitys suomalaiselle ruuan- tuotannolle ja yhteiskunnalle sekä näiden vaikutus huoltovarmuuteen.

9.2 Henkilötietojen suoja

EU:n tietosuoja-asetuksen merkitys

Lakiesityksen tarkoittamana viranomaisena Valtiokonttori on velvollinen tekemään päätökset ja maksusuoritukset toiminnanharjoittajalle. Tämän tehtävän hoitamisen kannalta on välttämätöntä tiedonsaanti Verohallinnolta ja muilta viranomaisilta 9 §:n perusteluissa kuvatulla tavalla. Kustannustukiin sovelletaan valtionavustuslain 31 §:n määräyksiä valtionapuviranomaisen tietojen saamisesta.

Tietosuoja-asetuksessa säädetään tyhjentävästi lailliset perusteet henkilötietojen käsittelylle. Ehdotetussa 9 §:ssä on kyse asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettusta perusteesta eli siitä, että käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi samoin kuin mainitun kohdan e alakohdan tarkoittamasta julkisen vallan käytöstä. Pykälän tarkoittamaa tiedonanto-oikeutta on pidettävä myös mainitun artiklakohtaan d alakohdan mukaisena käsittelynä rekisteröidyn eli yritystoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi. Lakiesityksen mukainen tuki saattavat olla hänen elannolleen niin tärkeitä, että ne täyttävät kriteerin elintärkeästä edusta.

Ehdotuksen suhde erityisten henkilötietoryhmien käsittelyvaatimuksiin

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa lähtökohtaisesti kielletään sellaisten henkilötietojen käsittely, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys sekä geneettisten tai biometristen tietojen käsittelyn henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevien tietojen käsittelyn.

Artiklan tarkoittamia erityisiä henkilötietoja ei sisälly miltään osin ehdotetussa 9 §:ssä tarkoitettuun tietojen luovutukseen.

Tietosuojariskien hallinta tietojen luovutuksessa ja säilytyksessä

Ehdotetun lain tarkoituksen toteuttamiseksi on tarpeen luovuttaa yritystietoja ja haettuja myönnettyjä tukia koskevia tietoja viranomaiselta toiselle. Näitä tietoja ei luovuteta eteenpäin yksityiselle taholle eikä käytetä muuhun tarkoitukseen. Verohallinto koostaa 9 §:ssä määritellyt tiedot yhtenä tai useampana kertapöimintana. Verohallinnon Valtiokonttorille kertapöimintana luovuttamat tiedostot olisivat salassa pidettäviä. Siltä osin kuin tiedostot käsittävät tietosuoja-asetuksen tarkoittamia henkilötietoja, ne muodostavat tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 6 kohdan määritelmän mukaisen henkilötietorekisterin. Koska kyse on tietosuoja-asetuksen tarkoittamasta henkilötietorekisteristä, sen osalta noudatettaisiin asetuksen edellyttämiä tietosuoja- ja muita menettelyitä. Valtiokonttorille nimitetyllä tietosuojavastaavalla olisi myös tämän rekisterin osalta tietosuoja-asetuksen 39 artiklassa tarkoitettut tehtävät. Niin ikään rekisteriä koskeva informaatio lisättäisiin valtiokonttorin tietosuojasuojaselosteeseen.

Edellä mainituilla perusteilla hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

määräaikaisista maatalouden ja vesiviljelyn kustannuksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään maataloudelle ja vesiviljelylle Ukrainan sotatilanteen aiheuttaman sähkön ja lannoitteiden hinnannousun johdosta aiheutuneiden kulujen osittaisesta korvaamisesta valtiontuella, jäljempänä kustannustuet.

Tuet maksetaan valtiontukitoimenpiteitä koskeviin tilapäisiin kriisipuitteisiin talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen annetun komission tiedonannon 2022/C 426/01 nojalla, jäljempänä *Ukraina-kriisipuitteet*, mukaisena tukena.

Kustannustukiin sovelletaan lisäksi valtionavustuslakia (688/2001).

2 §

Valtionapuviranomainen

Valtiokonttori toimii valtionavustuslaissa tarkoitettuna valtionapuviranomaisena.

3 §

Kustannustuen saaja

Kustannustukea voidaan myöntää:

1) ammattimaiselle maataloudenharjoittajalle, jolla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä taikka luonnollisten tai oikeushenkilöiden yhteenliittymää, joka harjoittaa maataloutta ja jolle on myönnetty tukivuodelta 2022 Euroopan unionin kokonaan rahoittamia suoria tukia, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan perustuvia peltoala- tai eläinperusteisia tukia tai kansallisia maa- ja puutarhatalouden tukia, jotka määräytyvät viljelyalan, eläin- tai tuotantomäärän, sika- ja siipikarjatalouden viitemäärän tai puutarhatuotteiden varastointimäärän perusteella;

2) ammattimaiselle vesiviljelijälle, jolla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä taikka luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden yhteenliittymää, joka harjoittaa vesiviljelyä ja jolle siitä syntyvä liikevaihto ylitti viimeisenä päättäneenä tilikautena arvonlisäverolain (1501/1993) 3 §:n 1 momentissa säädetyn määrän.

Vesiviljelyllä tarkoitetaan tässä laissa hakijan omistuksessa olevien kalojen, simpukoiden ja äyriäisten sekä muiden vesieliöiden kasvatusta tai viljelyä, jossa käytetyllä tekniikalla on tarkoitus lisätä kyseisten eliöiden tuotantoa ympäristön luonnollista kapasiteettia suuremmaksi.

Kustannustukea voidaan lisäksi myöntää, jos tämän lain nojalla tuetun toiminnan hallintaoikeus siirtyy 30.4.2023 mennessä tuen hakijalle ja tuen hakija jatkaa toimintaa vuonna 2023.

4 §

Kustannustuen myöntämisen yleiset edellytykset

Kustannustuki voidaan myöntää, jos:

- 1) tuen hakijalla on yritys- ja yhteisötunnus (Y-tunnus); ja
- 2) tuki ei ylitä seuraavia enimmäismääriä:
 - a) maatalouden alkutuotantoon voidaan myöntää tukea enintään 250 000 euroa;
 - b) vesiviljelyyn voidaan myöntää tukea enintään 300 000 euroa;
 - c) Ukraina-kriisipuitteiden mukaisten tukien yhteismäärä on enintään 2 000 000 euroa.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen tukien enimmäismääriä laskettaessa on otettava huomioon kaikki yksittäisen yrityksen ja sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yritysten saamat tuet, jotka on myönnetty Ukraina-kriisipuitteiden nojalla.

Kustannustukia voidaan maksaa valtion talousarviossa osoitetun määrärahan rajoissa.

5 §

Sähkön kustannustuen määräytymisperusteet

Sähkön kustannustuen määräytymisessä otetaan huomioon 50 prosenttia ajanjaksolla 1.1.2022—31.12.2022 vesiviljelyä ja 3 §:n 1 momentin 1 kohdan tuissa tukikelpoista tuotantoa varten ostetun sähköenergian määrästä kilowattitunteina. Näin saatu sähkömäärä kerrotaan ajanjakson 1.10.2022—31.3.2023 yritysکوhtaisella sähköenergian arvonlisäverottomalla keskihinnalla siltä osin, kun se ylittää 13 senttiä kilowattitunnilta. Tukea laskettaessa huomioidaan enintään 27 senttiä kilowattitunnilta. Ostetulla sähköenergian määrällä tarkoitetaan sähkönkäyttöpaikkaan hankitusta sähköenergiasta maksettua arvonlisäverotonta määrää ilman siihen mahdollisesti liittyvää perusmaksua. Sähkönsiirrosta maksettu määrä ei oikeuta sähkötukeen.

Myönnettävä sähkön kustannustuki saadaan kertomalla 1 momentin perusteella laskettu euromäärä tukiosuudella 0,4. Tuen määrästä vähennetään samoista kustannuksista muun lain perusteella maksettava tuki.

Sähkön kustannustukea ei makseta, jos tuen määrä on ennen 2 momentin perusteella tehtävää vähennystä alle 500 euroa. Sähkön kustannustukea ei makseta myöskään, jos ajanjaksolla 1.10.2022—31.3.2023 ostettu sähkön määrä on alle 25 prosenttia ajanjaksolla 1.1.2022—31.12.2022 ostetun sähkön määrästä. Sähkön kustannustuen enimmäismäärä on 50 000 euroa tuen saajaa kohden.

6 §

Lannoitteiden kustannustuen määräytymisperusteet

Lannoitteiden kustannustuki määräytyy ajanjaksolla 1.6.2022—30.4.2023 tuen saajan omaan tuotantoon kasvukautta 2023 varten kaupallisilta toimijoilta ostettujen lannoitteiden määrän ja tuensaajakohtaisen keskihinnan perustella. Lannoitteilla tarkoitetaan maa- ja puutarhakasvien avomaan peltoviljelyssä käytettäviä teollisesti valmistettuja epäorgaanisia lannoitteita, orgaanisia kivennäislannoitteita tai orgaanisia lannoitteita.

Hintaa laskettaessa otetaan huomioon lannoitteiden arvonlisäveroton hinta tonnia kohden. Kustannustuessa huomioidaan se osa keskihinnasta, joka ylittää 500 euroa tonnilta, mutta kuitenkin enintään 300 euroa tonnilta.

Myönnettävä lannoitteiden kustannustuki saadaan kertomalla 1 ja 2 momentin perusteella laskettu euromäärä tukiosuudella 0,35.

Lannoitteiden kustannustukea ei makseta, jos tuen määrä on alle 500 euroa. Tuen enimmäismäärä on 35 000 euroa tuen saajaa kohden.

7 §

Kustannustuen myöntämisen esteet

Kustannustukea ei myönnetä, jos tuen hakija:

- 1) ei ole merkittynä ennakoperintälain (1118/1996) 25 §:ssä tarkoitettuun ennakoperintäre-kisteriin;
- 2) on laiminlyönyt verotusta koskevan ilmoittamisvelvollisuuden;
- 3) on asetettu konkurssiin tai yrityssaneeraukseen tai näitä koskeva asia on vireillä tuomiois-tuimessa.

Tukea ei myönnetä myöskään, jos tuen hakijalla on verotustietojen julkisuudesta ja salassapi-dosta annetun lain (1346/1999) 3 a luvussa tarkoitettuun verovelkarekisteriin merkittyjä vero-velkatietoja tai maksamattomia veroja perittävänä ulosotossa.

8 §

Kustannustuen hakeminen ja myöntäminen

Hakemus tuen saamiseksi tulee tehdä Valtiokonttorille viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2023.

Valtiokonttori tutkii oikeuden tukeen ja myöntää tuen hakemuksessa ilmoitettujen ja muilta viranomaisilta saamiensa tietojen perusteella.

Tämän lain mukainen kustannustuki on myönnettävä vuoden 2023 loppuun mennessä.

9 §

Oikeus saada salassa pidettäviä tietoja

Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada muilta viranomaisilta tuki-hakemusten käsittelemiseksi ja tarkastamiseksi välttämättömiä tietoja valtionavustuslain 31 §:n nojalla.

Lisäksi Verohallinto luovuttaa Valtiokonttorille salassapitosäännösten estämättä tuen koh-teena olevien yrityksen tunnistetiedot, alla yksilöidyt tiedot sekä Verohallinnon tiedossa olevat yritysten tilinumerot sekä seuraavat tuen myöntämiseksi, maksamiseksi ja valvomiseksi tarpeel-liset tiedot:

- 1) verotusta koskevan ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnit;
- 2) Verohallinnon ylläpitämässä ennakoperintäre-kisterissä olevat merkinnät;
- 3) tiedot Verohallinnon ylläpitämästä verovelkarekisteristä;
- 4) verovelka, joka on lähetetty perittäväksi ulosottotoimin;
- 5) muut kuin 1—4 kohdassa tarkoitetut tuen myöntämiseksi, maksamiseksi ja valvomiseksi välttämättömät tiedot.

10 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta valtioapuviranomaisen muihin päätöksiin säädetään puolestaan valtion-avustuslaissa (688/2001).

11 §

Arviointi

Maa- ja metsätalousministeriö sekä valtiovarainministeriö arvioivat kustannustukien vaikutukset, kun riittävä tietopohja tuen vaikutuksista on saatavissa.

12 §

Avustusrikokset

Avustusrikoksista säädetään rikoslain (39/1889) 29 luvun 5—7, 7 a ja 8 §:ssä.

13 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2023.

Tätä lakia sovelletaan tässä laissa tarkoitettuihin kustannustukiin myös tämän lain voimassaoloajan päätyttyä.

Tässä laissa tarkoitettua tukea ei voida maksaa ennen kuin Euroopan komissio on hyväksynyt tukijärjestelmän.

Helsingissä 2.2.2023

Pääministeri

Sanna Marin

Maa- ja metsätalousministeri Antti Kurvinen